

SZENT KLÁRA

Az 1212. év virágvasárnapja (márc. 18.) az olasz tavasz bűvös igézetével köszöntött Assisire. A városka ifjúsága már jóval az istentisztelet megkezdése előtt ott hullámszótt Gubbioi János mesterműve, az akkor még fiatalos szépségében ragyogó San Rufino-székesegyház körül. A leányok csoportjából kitűnt messer Favaroné di Offreduccio di Bernardino lánya, a tizennyolcéves Klára; ő volt Assisi leggazdagabb, legszebb és legjámborabb hajadonlánya. Az aranyifjúság már évek óta törte magát kezéért és szülei egymás után szótték számára az előnyösnél előnyösebb házassági terveket, de ő állhatatosan megmaradt azon szándéka mellett, hogy életét egészen Istennek szenteli.

Sőt az utóbbi időben mintha még jobban megerősödött volna ebbeli elhatározásában. Pietro di Bernardone fiának, Ferencnek váratlan megtérése, mely olyan nagy feltűnést keltett a városban s annyi földrengésszerűen ható lélekváltozásnak lett a megindítója, őt is közelről érintette. Ámulattal hallgatta az assisi fiatalság egykori vidám, hejehujás vezérének csodálatos átfordulásáról: tökéletes lemondásáról, szenvedélyes istenszeretéséről és utolérhetetlenül finom emberkezeléséről szóló elbeszéléseket. Különösen a szent Szegénység iránt tanúsított lovagi hódolata fogta meg lelkét. A Szegénység urnő, a donna Povertá szerelme hovatovább őt is rabul ejtette.

És ez úton nem volt többé megállás. Klára nem sokáig érte be mások híreivel, hanem tulajdon fülével is hallani kívánta a különös ember megigéző szavait. A kicsiny San Giorgio-templomban és a San Rufinóban csakhamar ő lett Isten kis szegényének, a poverello di Diónek legbuzgóbb hallgatója. És minél tovább hallgatta bensőségtől sugárzó és szent lelkesültségtől izzó szavait s minél többet elmélkedett csodálatos átváltozásán, szívében annál ellenállhatatlanabbá izmosodott a vágy, vajha ő is nyomába léphetne. Megszokott erénygyakorlatai nem elégitették ki többé buzgóságát; most már ő is teljes szegénységben és tökéletes lemondásban kívánt vizsgálni az Úrnak.

A sodrás egyre erősebbé, hova-tovább ellenállhatatlanná lett. Klára most már nemcsak hallani, hanem ismerni is kívánta a nagy lélekművészt. De ugyanígy volt Ferenc is: ő is sokat hallott Klára érényeiről s a maga részéről szintén óhajtott a megismerkedést. Az alkalom nem sokáig váratott magára. Talán Klára közeli rokonának, a mély jámborságú Rufinus testvérnek közvetítésével, megtörtént az első találkozás, melyet azután sok más követett. Klára rendszerint egyik nagynénjének, Buona di Guelfucciónak társaságában kereste fel a porciunkulai kolostort, míg Ferenc leginkább a „hosszúnak“ nevezett Fülöp testvér kíséretében viszonzotta a látogatásokat. A hosszúra nyúlt bizalmas beszélgetések bőséges alkalmat nyújtottak gondolataik kölcsönös kicserélésére. Klára őszintén feltárta szívének titkos vágyát és támogatást kért terve kiviteléhez. Ferenc mondhatatlan örömmel hallott elhatározásáról, kitartásra buzdította őt s egyben megigérte neki,

hogy a kivitelben tőle telhetőleg segíteni fogja. Fokunkint annyira megérett a dolog, hogy végre kivitelre lehetett gondolni. Időpontul közös megegyezéssel virágvasárnapot tűzték ki.

Klára a reggeli szertartáson még gazdagsága és előkelő származása teljes pompájában jelent meg. De a küszöbön álló nagy esemény izgalma annyira erőt vett rajta, hogy mikor leánypajtásai a barkaszentelés befejeztével sorra az oltár elé járultak a megszentelt ágak átvételére, ő egyetlen lépést sem tudott tenni. Úgy érezte, mintha lába a földbe gyökerezett volna. Guido püspök, másként kemény és rátarti ember, némi habozás után maga ment hozzá és nyújtotta át neki az őt megillető barkaágat. Ez a szokatlan leereszkedés, mely az egész templom figyelmét feléje terelte, végre magához térítette. Ellágyulása elmúlt és a szentnaisét már ismét összeszedett lélekkel hallgatta végig.

A nap hátralévő része a készülő nagy esemény várásának izgalmasában mult el. Végre eljött az este s utána leereszkedett az éjszaka. Klára, mikor már az egész ház lepihent, fényes öltözetét legegyszerűbb ruhájával cserélte fel s utána nagy óvatosan kilopakodott a szülői házból. Mivel rendes kísérője éppen akkor római zarándokúton volt, másik nagynénje, Pacifica di Guelfuccio vállalkozott kalauzolására. Ferenc és társai a Porciunkulánál minden előkészületet megtettek méltó fogadására: megérkezése után azonnal közrefogták és lobogó fáklyafény mellett ünnepi menetben a templomocska főoltára elé kísérték. Itt Klára letett magáról minden világi dísz és ünnepélyesen ellene mondott a világ minden hiúságának és minden pompájának. Utána odatérdelt a szent elé, aki a világról való teljes lemondása jeléül ollóval levágta dísz aranyhaját, fejére durvaszövésű fehér-fekete fátyolt borított, derekát durva kötéllal kötötte át és végül kivette belőle a szokásos három szerzetesi fogadalmat. Ezzel az ünnepélyes szertartással megtörtént a ferencrend második ágazatának megalapítása. Maga a szent az őt jellemző előkelő finomsággal a „szegény úrnők“ (*dominae pauperes, donne povere*) szerzetének nevezte alapítását, míg a világ inkább a Klára nevéből alakított klarissza-rend néven ismerte meg.

A beöltöztetéssel azonban a rendalapításnak csak egyik fele oldódott meg; a lélek mellől egyelőre még hiányzott a test, a szellem mellől a keret, mely kifejtözését lehetővé tette volna. Mászval hiányzott a saját kolostor, melynek falain belül megindulhatott volna az új rend *sui generis* fejlődése. Szent Ferenc jobb megoldás hiányában átmenetileg a bencés apácák San Paolo de Abatissis nevű kolostorában volt kénytelen elhelyezni elsőszülött lányát; de innét már néhány napra rá az Assisi tőzszerzésében fekvő San Angelo di Pansóba kísérte át.

Természetes azonban, hogy ez a megoldás is csak ideiglenes lehetett. Hiszen Klára nem a bencés, hanem a ferences eszmény követésére kötelezte el magát. Józanul tehát nem lehetett azt kívánni tőle, hogy a bencés regula szerint rendezze be életét, de ugyanúgy a vendéglátó bencés apácákat sem lehetett arra kötelezni, hogy egy gondolkodásuktól és eddigi életberendezésüktől merőben idegen életforma követésére térjenek át. A kínos dilemmából csak egyetlen kivezető út volt: saját kolostor szerzése. Sze-

rencsére a kérdés sokkal hamarabb megoldódott, mint várni lehetett: Guido püspök akár önként, akár kérésre, átengedte a Monte Subasio lejtőjén, az Assisit és Porciunkulát összekötő út középefelén fekvő kicsiny Szent Demjén-templomot tartozékaival együtt. A templom kellemes helyen: egy olajfaliget közepén sűrű ciprusoktól beárnyékolva feküdt. A szentet rendkívül boldoggá tette az adomány. Hiszen annakidején, a pályakezdés szent lelkesültséggel teljes napjaiban éppen a Szent Demjén kijavításával kezdte meg templomrestauráló munkáját. Mihelyt tehát társaival annyira-mennyire rendbehozta a templomhoz tartozó parányi kolostort, azonnal átvezette Klárát és közben hozzá csatlakozott néhány társnőjét.

Ezzel a szegény úrnők rendje egyenesbe jutott. A kezdeti nehézségeket a rohamos terjeszkedés hetei és hónapjai követték. Assisiben és a spoletói völgy egyéb városaiban valóságos exodus indult meg. Mint kevéssel előbb a magasabb hivatást és mélyebb lelkiiséget érző férfiak százával fordítottak hátat a világnak, karriernek és boldogulásnak és szegődtek Isten kis szegényének nyomába, most a női világban ismétlődött ez az eset: a legéletrevalóbb, legbiztosabb és legharmonikusabb jövővel bíztató leányok sorra kiszakadtak szüleik fényes főúri palotáiból vagy kényelmes polgári otthonából és mentek, hogy Klára oldalán durva darócban és nélkülözésben dolgozzanak annak a szebb és boldogabb világnak felderítésén, melynek tavaszi leheletét már ott érezték szívükben.

A sorozatot Klára hugai, Ágnes és Beátrix kezdték meg. De nemsokára anyjuk, a derek Ortolana asszony is követte példájukat. A jó asszony, ha talán nem is értette meg egészen a körülötte folyamatban levő változást, leányai példáján át mégis megsejtett annyit, hogy egy új világ van kialakulóban. Messer Favarone dómtéri palotája, az imént még dús lakomák színhelye, hovatovább egészen kihalt. A leányok után az unokákat, Balbinát és Amátát is ellenállhatatlanul ragadta magával az a lelki sodrás, mely Klárát ama nevezetes virágvasárnapon a Porciunkulába vezette. A Guelfuccio-rokonságból többen szintén a Szent Demjében találták meg életük értelmét.

Ferenc boldog örömmel szemlélte új vetésének rohamos szárba-
szökését. Szeretetét ezentúl megosztotta a testvérek és a szegény úrnők között. Legbővebben természetesen Klára nővérnek juttatott belőle. Szinte határtalan tisztelettel, megbecsüléssel és bizalommal viseltetett iránta. Jótanácsával, buzdító és vigasztaló szavával s főleg példaadásával szüntelenül ott állott oldalán és könnyű szerrel átsegítette őt az innét is, onnét is feltámadó nehézségeken. De viszont kétes esetekben ő is szívesen fordult hozzá tanácsért és eligazításért. Így mikor kétsége támadt a tekintetben, vajjon a cselekvő vagy inkább a szemlélődő életet kell-e választania, elhatározását, a legenda szerint, kizárólag Szilveszter testvér és Klára nővér imádságától tette függővé.

Sőt határtalan szeretetében a jelenen túl a jövőt is biztosítani akarta Klára nővér és követői számára. Mint izig-vérig lovasgias gondolkodású ember, becsületbeli kötelességének érezte, hogy minden tekintetben kezükre járjon azoknak, akik önként szegőd-

tek nyomába s akik az ő kezébe tett fogadalommal kötelezték magukat a ferences eszmény hiánytalan követésére. Annyira komolyan vette e kötelezettségét, hogy nem elégedett meg szóbeli megígéréssel, hanem formális kötelezvényt állított ki róla. „Mivel — olvassuk *forma vivendi* címen frott szabályzatának reánk maradt törődékében — a szent evangélium szerinti tökéletes élet választásával isteni sugallatra a nagy király, a mennyei Atya lányaiává és szolgálóivá szegődöttek és eljegyeztettek magatokat a Szentlélekkel, akarom s ezennel a magam és rendtársaim nevében ígérem is, hogy éppoly szeretettel fogok rólatok gondoskodni és éppoly odaadással törődöm veletek, mint övelük.“

Hogy egész életén át mennyire foglalkoztatta őt ez a gondolat, mutatja, hogy a halál küszöbén szükségét érezte, hogy miként a testvérektől, Klára nővértől és követőitől is külön végrendeletben búcsúzzék el és kösse lelkükre a szemében oly drágaköltséges szegénység szellemének gondos ápolását. „En, a jelenlételem Ferenc testvér, — olvassuk a különös írásban — követni akarom a mi legfőbb Urunknak, Jézus Krisztusnak és az Ő szentséges Anyjának életét és szegénységét s ebben a szándékomban végig ki akarok tartani. És kérek benneteket, úrnőimet, s azt tanácsolom nektek, hogy ti is mindig ebben a szentséges életmódban és szegénységben éljete. És nagyon vigyázzatok, nehogy valakinek szavára vagy tanácsára valaha is eltérjetek tőle.“

De még ezeknél a kétségtelen hitelességű írásoknál is mélyebb bepillantást enged a két szent lélek misztikus viszonyába az alábbi két kis történet.

„Ferenc testvér és Leó testvér — olvassuk az egyikben — egyszer Sienába mentek; de a sienaiak nagyon gorombán elutasították őket, és ez módfelett bántotta a szentet. Az egész úton édes Assisijén járatta az eszét, ahol lelki fiait és lelki lányát, Klárát hagyta. Tudta, hogy a jámbor szűznek a szent szegénység szerelme miatt nagy szorongatásokat kell kiáltania. És ebben a pillanatban az az aggodalom rémlett fel lelkében, hátha szeretett leánya ott Szent Demjén magányában testileg és lelkileg szenved, sőt talán már el is pártolt szent eltökéléseitől.

Ez a gondolat olyan súllyal nehezedett rája, hogy mire felért a dombok közt vezető út kaptatójára, úgy érezte, mintha lábai minden pillanatban összehicsaklani készülnének. Csak nagykeservesen vonszolta el magát egy friss és kristálytisza vízi kúthoz. Ott azután valószággal ráesett a kút kávjára. Sokáig egy helyzetben maradt: a kút szája fölé hajolt és a mélységbe kémlelt. Végre felemelte fejét és vidám orcával így szólt Leó testvérhez: „Mit gondolsz Leó testvér, Isten juhocskája, mit láttam én most ebben a kútban?“ A testvér csak ennyit felelt: „A holdat láttad, Atyám, annak a képe verődött vissza.“ „Nem, Leó testvér, nem holdnővérünk volt az, akinek képét a kútban láttam, hanem az Úr imádandó kegyelméből Klára nővér valóságos arca tünt elém, mégpedig olyan élethűen és olyan szent örömtől átszellemülten, hogy megpillantására rögtön semmibe foszlottak aggodalmaid. Most már tökéletes bizonyossággal tudom, hogy nővérünk ebben az órában a legtökéletesebb boldogságot élvez, melyet a Szegénység kincstárából juttat Isten az őt szeretőknek.“

„A gonosz világ — így szól a másik történet — gyakori találkozások miatt egyszer nyelvére vette a két szentet. „Hallottad nővérem — vetette fel egyszer váratlanul a kérdést Ferenc — mit beszélnek rólunk az em-

berek?" Klára nem felelt, mert úgy érezte, mintha harapófogóval szorították volna szívét és tudta, hogy ha csak egy szót is szól, nem tud parancsolni könnyeinek.

„Okvetlenül el kell válnunk — folytatta a szent —. Te még a sötétség leszállta előtt elérheted kolostorodat; én pedig megyek tovább, ahová a jó Isten vezérel.”

Klára az út közepén térdre vetette magát. Az est rohamosan közeledett és árnyékba borította a borókabokrokra csupas és fűskés gallyait, úgyszintén az olajfák hóborította ágait. A ködbe burkolt síkságból egyre kevesebb látszott. A fehérbe öltözött hegyekből, melyek fölött a szelek szárnyán szürke felhők űzték egymást, a reménytelen magányosság érzése ereszkedett le.

Klára végre felkelt és anélkül, hogy visszafordult volna, lehajtott fővel elindult az erdő felé. De nem volt elég ereje a vigasztalan és reménytelen istenhozzád végigjárásához.

„Atyám, — kérdezte — mikor találkozunk újra?”

„Majd akkor — mondotta a szent és ezenközben kezével a fehér pusztagra mutatott, mely fölött kövér pihékben szállongani kezdett a hó — majd akkor, mikor újra itt lesz a nyár és a rózsák újra nyilni kezdenek.”

És különös isteni csoda! Abban a pillanatban a borókabokrok kiaszott ágain, a csupas és jégbemeredt sövények közt és mindenütt a rózsák ezreit látták kipattanni: fehér rózsákat, piros rózsákat, sárga rózsákat, bíborszínű rózsákat és halványzsinű rózsákat. A két misztikus útját a színeknek és fényeknek valóságos orgiája és az illatoknak részegítő árja öntötte el.

Klára első meglepetéséből magához térve odafutott, hamarjában egy nyalábra való rózsát szedett és azt Szent Ferenc ölébe tette. És ettől a naptól kezdve — fejezi be a legenda — Ferenc és Klára nem váltak el egymástól.“

Ez az utolsó állítás azonban nem felel meg a valóságnak. Ellenkezőleg, Ferenc keleti útja után rohamosan sokasodó rendi gondjai és mind sűrűbben visszatérő betegségei miatt egyre kevesebb időt tudott Klára nővér és a szegény úrnők ügyeinek intézésére fordítani. Ezért az utolsó időben egészen kivonta magát vezetésük gondja alól. Ez a körülmény azonban semmit sem változtatott Klára nővérhez való viszonyán. Továbbra is úgy tekintett rája, mint elsőszülött leányára, aki legtöbb férfi követőjénél tökéletesebben megértette és hiánytalanabbul megvalósította eszményét. A szent szegénység szeretetében és követésében olyan tökéletesen összeforrott vele, mint az első ferences kerekasztal daliái közül is csak a legválogatottabbakkal. Ebből a csodálatos érzelmi összehangolódásból következett az a páratlan, semmiféle emberi mértékkel le nem mérhető és ki nem fejezhető lelki kapcsolódás, melynek még a szentek életében is alig találjuk mását. Ferenc Klára nővérben elsősorban nem a nőt, hanem a szentet és a saját lelkét átizzító eszmény fáradhatatlan megvalósítóját látta és ünnepelte. Ezért mindvégig határtalan megbecsüléssel és megértéssel viseltetett iránta.

Klára nővér, ha lehet, még nagyobb szeretettel és több bensőséggel viszonyozta Ferenc szeretetét. Nem egyszerűen eszményképét, hanem élete értelmének kiteljesedését és boldog révbe jutását látta benne. Még élete alkonyán sem tudott meghatottság és elérzékenyülés nélkül gondolni rá. Végrendeletében tartó oszlopá-

nak, Isten után egyetlen vigasztalásának és erőforrásának nevezi őt és nővéreinek végső akarataként nem tud többet és jobbat ajánlani, mint az ő szentséges szavának és példájának, mindenekelőtt pedig szegénységének és alázatosságának követését.

A követést elsősorban természetesen magára nézve tartotta szigorúan kötelezőnek. Élete valójában nem is állott másból, mint a szeráfi példa hűségese és minden parányi részletre kiterjedő utánaéléséből. Elég e tekintetben a szenttéavatását megelőző kihallgatások jegyzőkönyveire utalnunk, melyekben legközvetlenebb munkatársai tettek vallomást életéről. A vallomások minden sorában az élet eleven lüktetése érzik s minden betűjéből a hamisítatlan ferences szellem illata árad. Ime mutatóul néhány személyvény belőlük:

Pacifica nővér vallomása:

Mikor valaminek megtevését parancsolta a nővéreknek, mindig nagy tartózkodással és alázatossággal tette ezt és mindig készebb volt valamit megtenni, mint másoknak parancsolni.

Benvenuta nővér így vallott:

Sem éjjel, sem nappal nem fáradt bele az imádságba; éjféltajt maga keltette fel a nővéreket bizonyos jelekkel az Úr dicséretére. A templomban rendszerint ő gyújtotta meg a lámpákat és gyakran ő húzta meg a matutinumra hívó harangot. És ha valamelyik nővér nem kelt fel a harangszóra, ő hívta őket megszokott jeleivel.

Amata nővér ezt vallotta:

Mikor imádságról jött, arca fényesebb és szebb volt a napnál. És szavai mondhatatlan édességet árasztottak úgy, hogy élete valóban mennyei életnek érzett.

Angeluccia nővér vallomása:

Mikor a szolgáló testvéreket kibocsátotta a kolostorból, nem mulasztotta el lelkükre kötni, hogy, ha szép, virágos és dús lombú fákat látnak, dicsérik bennük Istent.

Filippa nővér ezt mondotta:

Mindig vidám volt az Úrban és sohasem látszott szomorúnak; élete valósággal angyali élet volt. Emellett bőven rendelkezett a könnyek adományával és mindig mélységes részvétet érzett a nővérek és a szenvelők iránt ... Olyan nagy kedvelője volt a szegénységnek, hogy ha a kolostor alamiznagyűjtői egész kenyérral tértek meg, mindjárt szemrehányást tett nekik: „Ugyan ki adta már megint ezt az egész kenyeret?” És ezt azért mondotta, mivel alamizna fejében mindig szívesebben vette a darab, mint az egész kenyeret.

Pacifica nővér így vallott:

Ha betegsége miatt nem tudott felkelni, az ágyban felültette, párnákkal körülbástyáztatta magát, és úgy folytatta szövegétését és készítette a szebbnél-szebb koporálékat, melyeket azután az Assisi környékén levő templomok közt osztott szét.

Benvenuta nővér vallomása szerint testével szemben olyan szigorú volt, hogy beérte egy rend durvaszövésű öltönnyel és egy köpennyel. Ha látta, hogy valamelyik nővér még az övénél is silányabb öltönyt visel, nyomban levettette vele és a maga jobb ruhadarabját adta neki cserébe.

Ágnes nővér így vallott:

Agyul gyékényt használt, feje alá pedig egy kis szalmaköteget tett ... Később, hogy elbetegesedett, Szt. Ferenc egyenes parancsára szalmazsákot is kezdett használni.

Utolsónak Beatrix nővér vallomását idézzük:

Életszentsége főleg szűzi tisztaságában, alázatosságában, béketűrésében, kegyes leereszkedésében, időszerű fenytésében és ugyanakkor kibeszélhetetlenül édes intésmódjában, szüntelen imádkozásában és elmélkedésében, önmegtágadásában és bűjtjeiben, fekvőhelyének és ruházódásának silénységében, magamegyetésében, Isten iránti szeretetének lángoló hevében, a vértanúság utáni sóvárgásában, mindenekfölött pedig a szent szegénység forró szerelmében nyilvánult meg.

Valóban nem kell túlságosan jártasnak lennünk a ferences irodalomban ahhoz, hogy e töredékes vallomásokból a hamisítatlan ferences szellem kisugárzását érezzük ki. Megvilágításukban Klára nővér úgy áll előttünk, mint a poverello hűséges női képmása, akinek egyetlen életcélja mestere példájának lehető tökéletes utánzása. Elsősorban természetesen a ferences szellem leglelkére, hogy ne mondjuk, lényegére, a szent szegénységre áll ez a megállapítás. Ezt annál inkább ki kell emelnünk, mivel a főkéletes szegénység eszméjének keresztülvitele Klára nővér és általában a szegény úrnők esetében még nagyobb nehézségekbe ütközött, mint a testvéreknél. Hiszen azok mint férfiak, szabadon járhattak-kelhettek, prédikálhattak, munkaalkalmakat kereshettek, alamizsnát gyűjthetnek, más szóval a legkülönbözőbb módokon gondoskodhattak minimálisra lefokozott igényeik kielégítéséről. A szegény úrnőknél minderről nem lehetett szó. Ők a dolog természetének megfelelően csak arra hagyatkozhattak, amit jó emberek Isten nevében alamizsnaként vagy munkájuk ellenértékéeként helyükbe vittek, illetve küldöttek.

Nem csoda tehát, hogy minduntalan felvetődött a gondolat, hogy a ferences eszmény a nők körében egyszerűen keresztülvihetetlen. Mindenki aggályoskodott, hitetlenkedett, csak Klára nővér nem. Ő ugyanis, miként Ferenc testvér, rendíthetetlen bizalommal esüggött a Gondviselésen és szentül hitte, hogy az Úr, aki az új eszményt eléje tárta, nem fogja megtagadni tőle a keresztülvitelhez szükséges eszközök rendelkezésre bocsátását sem. Ezért egy tapodtat sem volt hajlandó elveiből engedni. Az evangéliumi szegénységet eredeti tisztaságában akarta rendalapításá fundamentumává tenni. Mint a legenda mondja, olyan benső szövetségre lépett a szent szegénységgel és olyan erős barátságot kötött vele, hogy az Úr Jézuson kívül semmi mást nem kívánt az égvilágon és lelki lányainak is megtiltotta, hogy a szükséges élelmen és ruházaton kívül mást elfogadjanak vagy maguknak megtartsanak.

De óvásokban és figyelmeztetésekben ezentúl sem volt hiány. Tiszteletreméltó emberek, köztük magasállású főpapok, merő jóakaratból mindenáron rá akarták beszélni az erősakarató szüzet, hogy legalább közös vagyon formájában fogadják el a legnélkülözhetetlenebb ingó és ingatlan javakat. De ő hajthatatlan maradt. Egy árnyalattal sem akart mögötte maradni hön tisztelt modell-

jének. Hogy a sokféle zaklatással szemben legyen mire támaszkodnia, merész elhatározással egyenesen III. Ince pápához fordult védelemért. És a nagy pápa, aki három világrészen pihen-tette tekintetét és aki világraszóló gondjai mellett az assisi kis szegény ügyes-bajos dolgainak intézésére is tudott időt szakítani, most is méltónak bizonyult magához: Klára kérésére kiadta egész pontifikátusa legérdekesebb okmányát, a szegénység kiváltság-levelét (privilegium paupertatis), melyben a legünnepelesebb formában biztosította őt és társnőit, hogy soha és senki által nem kényszeríthetők semmiféle vagyontárgy elfogadására és megtartására.

E tárgyában és formájában egyaránt különös oklevél mindennél jobban mutatja az idők fordulását és a közszellem változását. Míg ugyanis annakelőtte javadalmakért, címekért, mentességekért, szóval fogható javakért, anyagi és erkölcsi előnyökért ostromolták a Szentszéket, ime most akadtak emberek, és hozzá nem férfiak, hanem gyöngé nők, akik azért szállottak harcba és abbéli joguk elismeréséért esengtek, hogy egészen szegények maradhassanak. De talán még ennél is jellemzőbb, hogy III. Ince, a középkor leghatalmasabb pápája, semmi kivetni valót nem talál kérésükben; sőt a rendi hagyomány úgy tudja, hogy sajátkezűleg vetette papírra a különös okmány fogalmazványát.

A privilegium paupertatis egyidőre mindenesetre békét biztosított a Szent Demjén-kolostor lakóinak. De alig néhány évre rá megint új erővel lángolt fel a harc. Hugolin bíboros, akire III. Honorius pápa a testvérek és a szegény úrnők ügyeinek irányítását bízta, sokkal inkább jogászai gondolkodású ember volt, sem-hogy teljes mértékben fel tudta volna fogni a ferences eszmény merész forradalmi újszerűségét. Szent Ferenc és Szent Klára iránt meleg szeretettel és őszinte tisztelettel viseltetett és készségesen segítette őket mindabban, amit a két rend szilárdabb formába való öntéséhez szükségesnek tartott. De éppen jogászai gondolkodásából kifolyólag sokkal jobban ragaszkodott a hagyományos keretekhez, semhogy érdeme szerint méltányolni tudta volna a két szent géniuszának szabad szárnyalását.

Érthető tehát, hogy mikor III. Honorius halála után IX. Gergely néven ő lépett Szent Péter örökébe, ismét felvetette a szegény úrnők birtokszerzésének kérdését. Mikor 1228-ban a poverello szenttéavatásának ügyében Assisibe jött, többek közt a Szent Demjénbe is ellátogatott s az idők mostohaaságára és a jövő bizonytalanságára való hivatkozással mindenáron rá akarta beszélni Klára nővért, hogy legalább bizonyos javakat fogadjon el. Ez azonban most is erős maradt. A pápa, a helyzet félreismerésével, azt hitte, hogy talán a fogadalmára való tekintet tartóztatja s ezért így szól hozzá: „Ha netalán szegénységi fogadalmad miatt félnél elfogadni, im ezennel feloldozunk alóla.” De az alázatos szűz bátran felelt: „Szentséges Atyám, fogadalmam miatt a leg-kevesbbé sem félek. Hiszen tudom, hogy hatalmadban áll feloldozni alóla. Én azonban semmiképpen sem kívánom, még kevésbbé akarom, hogy bárki feloldozzon az én Uram nyomdokainak követése alól. Kérlek tehát Szentséges Atyám, bűneim, nem pedig Jézus Krisztus tanácsainak követése alól oldozz fel.”

A pápa értett a határozott válaszból s viszonzásként 1228. szeptember 17-én újabb privilegium paupertatis állított ki, és ebben még III. Incénél is határozottabb szavakkal tört lándzsát a tökéletes szegénység elve mellett.

Ezzel azonban még mindig nem fejeződött be a harc. A világ bölesei még mindig nem tudtak belenyugodni a teljes vagyontalanságba. Mentségükre legyen azonban mondvá, szörnyű nehéz idők jártak akkor. A pápaság és császárság harmadik harca, a gvelfek és ghibellinek késhegyig menő küzdelme vérbe-lángba borította az egész félszigetet és mindenült jogbizonytalanságot teremtett. II. Frigyes császár szaracén zsoldosainak kétrendbeli vakmerő támadásakor (1230., 1234.) a Szent Demjén lakóinak is volt alkalmuk közvetlen tapasztalatot szerezni az idők megnehezült járásáról. Nem esoda tehát, hogy még mindig nagyon sokan voltak, akik biztosabb anyagi alapot szerettek volna vetni a szegény úrnők életének.

Klára nővér azonban most is föléje emelkedett a kiesnyhitűek kétségeskedéseinek és habozás nélkül követte immár égbe távozott mesterének nyomdokait. Szeráfi egyénisége, határtalan szegénységkedvelése, irgalmas felebaráti szeretete, jóságban és önmegtagadásban egyként kimeríthetetlen leleményessége, nagy türesem és állandó lelki derűje napról-napra elbűvölőbb színekben bontakozott ki. Már csak egy gond bántotta: mi lesz szeretett nővéreivel, ha őt is jobb hazába szólítja az Úr? Ez a gondolat nem hagyta nyugodni. Ezért régi jóakarójának, Raynald bíborosnak segítségével jóformán a halálos ágyon a testvérek érvényben levő regulájának mintájára, sőt akárhányszor szavaival új szabályzatot készített és két nappal halála előtt még megérte azt az örömet, hogy a Szent Ferenc-bazilika felszentelésére Assisiben időző IV. Ince pápa maga hozta el halálos ágyához a megerősítő bullát. (Solet annuere, 1253. augusztus 9.) Sőt még többet tett: a haladkló kérésére újból kiadta s a saját és a bíborosok aláírásával megerősítette elődjének privilegium paupertatisát.

Ezzel végleg lezárult a szent szegénység jogaiért folytatott hősi harc kora és diadalmas vezére két nappal a megerősítő bulla vétele után szintén jobb hazába távozott. Nagy tisztelője, Raynald bíboros, aki közben IV. Sándor néven pápa lett, már két évre rá ünnepélyesen szentté nyilvánította a bibliai erős asszony megszemélyesítőjét és szokatlanul meglehangú avató bullájának bevezető soraiban egyszersmindenkorra kijelölte helyét a szentek országában: *Clara claris praeclara meritis, magnae in coelo claritae gloriae, ac in terra miraculorum sublimium clare claret*: A dicső érdemekkel fényeskedő Klára ott fent a mennyben a mondhatatlan dicsőség fényében, itt a földön pedig a nagyszerű csodák sugárzatában fog ragyogni. És hogy a hivatalos Egyház véleménye azóta sem változott róla, mutatja az a magasztalásokban gazdag levél, melyet XII. Pius pápa halála hétszázados évfordulójával kapcsolatban ezévi május 25-én az assisi püspökhöz intézett.